

TARJA LAPPALAINEN

RAAKKAA SOTAA

Summan taisteluista
Kiskis-kukkulalle

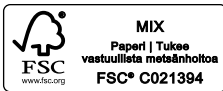
DOCENDO

Tarja Lappalainen

**RAAKKAA
SOTATAA**

**Summan taisteluista
Kiskis-kukkulalle**

DOCENDO

Ensimmäinen painos

© Tarja Lappalainen ja Docendo 2026

Docendo on osa Werner Söderström Osakeyhtiötä

Lönnotinkatu 18 A, 00120 Helsinki

Kansi: Mainostoimisto Kalevantuli

Kansikuvat: SA-Kuva

Taitto: Keski-Suomen Sivu Oy

ISBN 978-952-850-641-6

Painettu EU:ssa

Tuoteturvallisuusasioihin liittyvät tiedustelut:

tuotevastuu@docendo.fi

SISÄLLYSLUETTELO

JOHDANTO	11
TALVISODAN SUMMASSA RIEHUI HELVETTI	17
Taisteluja vajaalla kalustolla	18
Summan helmikuun 1940 taistelut.....	21
Miljoonalinnakkeen tuho.....	24
Summan inferno.....	28
Huutava puute panssarintorjuntatykeistä.....	30
Summan taistelija Uno Syvänen.....	31
TALVISODAN PELKOSENNIEMEN TAISTELUT	37
Sota on syttynyt!	39
”Mulla on puolustettavanani Isänmaa, Kotini, Uskoni Oikeuteen ja Sinut”	42
Kohti rintamaa	46
Viholliset lähestyvät Pelkosenniemeä.....	48
Vetonarutempu onnistuu	50
Jalkaväkirykmentti 40:n taustasta	52
Ankaria taistelua Pelkosenniellä ja ympäristössä.....	55
Asemat murtumassa	59
Lapin ryhmä Perksalolle: vihollinen lyötävä	60
”Seis tai ammun kohti!”	65
Vihollinen Pelkosenniellä.....	67
Perksalon I pataljoona ratkaisijan asemassa	68
Pelkosenniemen saarrostopuushyökkäys	69
Mäntyvaaran kamalat taistelut	76
Lapinleikut heiluvat	81

Painajaisia	83
Perksalo Savukoskelta Joutsijärvelle	84
Perksalon adjutanttin hengenlähtö lähellä.	85
Lukko sanoi ”klok”	87
Siirto Viipurinlahdelle	89
Vapaaehtoisia Ruotsista	91
Suuroperaatiota valmistellaan	93
Hiihtotaito-kirjan koettelemukset	94
SUOMEN ENSIMMÄISIÄ SUOJELUSKUNTIA	99
Pihkala antoi Ähtärissä lähtölaukauksen	100
Lottien tärkeä tuki.	102
Levoton Turku saa suojeluskunnan	103
Suojeluskunnat ja lottajärjestöt lakkautetaan.	107
LÄÄKINTÄHUOLTOKETJU PELASTI IHMISHENKIÄ	111
Ensiapu kenttälääkinnällä.	111
Jatkohoitoon kenttäsairaalaan	113
Legendaarinen lääkintämajuri Sotamaa.	114
Rauhan sairaalasta sotasairaaloihin.	115
Mannerheim-ristin ritari, lääkäri Brofeldt	117
Sotilaslääketieteen museo nousi Lahteen	121
SOTA VEI MARTTI YLILAMMELTA JALAN	123
Talvisota alkaa	124
Jatkosodassa JR 56:n riveissä.	125
Matti haavoittuu	126
Eino-veljen kohtalo.	129
Invalidisäätiölle töihin	130
Martin veli Toivo armeijan leivissä	133
Naapurin mies Antto.	137
LENTÄJIÄ JA LENTOKONEITA	143
Suomen armeijan ensimmäinen lentokone	143
Albatrosin siivin	148
Hakaristi Suomen ilmavoimien tunnukseksi.	151

Onnen, hyvän ja ikuisen vertauskuva	152
Lentäjä Oiva ”Oippa” Tuominen	153
Gloster Gladiatorin puikoissa	154
Ilmestyskirjan hallava hevonen	155
Omapäinen yksinäinen susi	157
Mersun puikoissa	160
Suurhyökkäyksen satoa	161
SUOMEN ROMANIT TALVI- JA JATKOSODASSA	165
Saapuminen Suomeen	166
Miehet ja hevoset vietiin sotaan	167
Kaatuneiden romanien muistomerkki Hietaniemessä	170
Sota-Janne oli yksi jatkosodan parhaista hevosmiehistä	171
Synnynnäinen hevosasiantuntija	172
Hevosten hengenpelastaja	173
Kohtalokas marraskuinen päivä	175
Sota-Jannen hukattu hauta	176
Sotamies Johan Viktor ”Viki” Hedman	178
Talvisodan taisteluihin	179
Jatkosotaan	181
Itsenäisyys veitsenterällä	184
Viki kotiutuu	186
Rintamamiestila	187
Kersantti, joka vihasi aseistakieltäytyjää	191
”Tiltun” pahaenteinen tiedotus	194
SUOMEN TATAARIT TALVI- JA JATKOSODASSA	199
Laivapoika Gayär Nasretdinin alus torpedoidaan	201
Ilmasuojeluvalvoja Ämrulla	
Fethulla ja tapaninpäivän pommitus	203
Kaksi tataarisotilasta Kiestingin helvetissä 1:	
konekiväärimies Taufik Fathullah	204
Mottiin Kiestingissä	205
Kaksi tataarisotilasta Kiestingin helvetissä 2:	
luutnantti Semiulla Asis	206
Sankarikuolema pohjoisrintamalla	207
Korpraali Hasan Abdrahim talvisodassa	208

Osman Abdrahim jatkosodassa	212
Suojeluskunnan koulutuksessa	214
Ismail Akhmedov kertoo Mainilan laukauksien taustasta.	215
VELI VELJEN PUOLESTA – UNKARIN HEIMOKANSA SUOMEN APUNA 219	
Vapaaehtoisista saatiin erinomainen joukko	220
Hävittäjälentäjä Békássyn kohtalo	225
Vapaaehtoisten psykologinen merkitys	226
Hyväntekeväisyystempauksia ja kirkon apu.	229
Lotta Svärdin Fanni Luukkonen Unkariin	231
KAKSOSET MARJA JA RITVA SOTALAPSINA RUOTSISSA. 235	
Lahdesta sotilaslapsijunalla kohti Ruotsia	236
Sijaiskoteihin	237
Takaisin Suomeen	241
Ritvalle pysyvät arvet	243
Yhteys Ruotsiin säilynyt	244
Eila-siskosta	245
VÄIJYMISTÄ KISKIS-KUKKULALLA JA UHTUAN PERUKOILLA - 249	
EERO BLÅFIELDIN SOTATIE	249
Ressun riveihin	251
Koulu retuperällä	253
Puna-armeijan pommikoneet Helsingin päällä.	254
Kohti Uhtuaa	255
Osasto Saku.	257
Väijymistä Kiskis-kukkulalla	259
Eldankan lyseo Uhtualla	261
Jelettijärven taistelut.	265
”Terve mies” Tilkkaan.	267
Sotien jälkeen.	268
MISIN SAKSALAISTEN ASE- JA AMMUSVARIKKO – MORITZ. 273	
Jopa 5 000 saksalaissotilasta	273
Saksalaisten vetäytyminen Misistä	279
Raivaustyöt jatkuvat yhä	281
Lapin sodasta.	284

OIKARAISEN KYLÄN VÄEN EVAKUOINTI RUOTSIIN	287
Kenkien korjaamista ja hevosen valjaita.	289
Evakuointi oli valtava operaatio	293
Nälkä kurni vatsassa	297
Paluu evakkomatkalta	298
Kuolema kulki taskussa	300
LÄHDELUETTELO	302
KUVALÄHTEET	306

JOHDANTO

Venäläisten tykit jyrähtivät samanaikaisesti koko Summan lohkolla. Seuraavalla hetkellä kranaattikuuro iski etulinjaan. Se oli pelinavaus myllerrykselle, jolle ei tuntunut loppua tulevan. Tykkien rumputulen jylinä ja kranaattien repivä räiske oli valtavuudessaan sellaista, että sille ei löytyne vertaista talvisodan rintamilta. Summan suurtaistelua oli alkanut. Viikatemies liikkui kaikkialla kaataen tai haavoittaen jokaisen tielleen sattuvan, arvoon ja asemaan katsomatta. Kuinka kävi Antolle, kun hän lensi pommitusten keskellä monta metriä paineallon voimasta?

Lapissa Alakurtin rajalla ollut suomalaispartio seurasi 29. marraskuuta 1939 ällistyneenä, kun venäläinen sotilassoittokunta ilmaantui rajapuomin takaiselle metsätielle ja alkoi kapellimestarinsa merkistä musisoida ja puhaltaa torviinsa voittosävelmiä. "Mitä he oikein touhuavat? Meinaako vihollinen tulla yli rajan? Eihän vihollinen yleensä ilmoita etukäteen aikeistaan!" suomalaiset kyselivät toisiltaan. He eivät tieneet, että venäläiset olivat niin varmoja voitostaan, että soittivat voittosävelmät etukäteen. Rajan yli Lapissa Sallan Hanhivaaran kohdalta hyökkäsi 122. divisioona, 18 000 venäläistä sotilasta 30. joulukuuta 1939.

Talvisodan hyökkäyksiä olivat ryydittäneet venäläisten väitteet suomalaisten ampumisista Mainilan laukauksista. Totuus oli päinvastainen. "Jaahas, toverit, Moskovan ohjeiden mukaan oma tykistöemme on tulittanut omia joukkojamme Karjalan kannaksella. Huomenna alkaa sota ja tänä iltana me kaikki lähdemme liittyäk-

semme joukkoihin. Meiltä on jo lähetetty nootti suomalaisille, jossa heitä syytetään tulituksesta. Eikö olekin huvittavaa?” puna-armeijan tiedustelupalvelu GRU:n upseeri Ismail Akhmedoville kerrottiin.

Suomalaisia ei huvittanut, ja sen sai myös Josif Stalin tuntea nahoissaan. Hän luuli, että suomalaiset ottavat venäläiset vastaan iloiten, mutta vastassa olikin luotisuihku. Venäläiset eivät tunteet suomalaisista mielenlaatua. Kirjailija Pentti Haanpään sanoin: ”Maahan oli hyökätty, ja sellaisen seikan varalta oli suomalaisella ammoiset valmiit kaavat: taistella vaikka joka kynsi kylmenisi.”

Pohjoisen rintamalle Pelkosenniemeen lähetettiin avuksi jääkärimajuri Armas Perksalon jalkaväkirykmentti 40, jonka joukoissa Haanpää taisteli. Tämän kirjan sivuilla Armas Perksalo kertoo, mitä mieltä hän oli everstiluutnantti Oiva Willamosta ja muutenkin Suomen sodanjohdosta ja varustautumisesta sotaan. ”Kirjeenvaihto Tannerin, Paasikiven ja Kallion kesken juuri sotien kynnysvuosina on varsin mielenkiintoinen. Siitä selviää, miten suuresti oli maan puolustuslaitos aikaisempina vuosina laiminlyöty. Mannerheimia, joka sotilaana vaistosi vaaran, pidettiin vanhana ja hieman höperönä. Sanottakoon vielä lopuksi, ettei suurempaa rangaistusta suomalaiselle miehelle voida antaa kuin lähettää hänet maataan puolustamaan puutteellisin asein ja varustein, kun vastassa on kaiken lisäksi kaikin nykyaikaisin konetuliasein aseistettu armeija, kuten oli asianlaita talvisodassa”, Perksalo toteaa. Ajatuksensa hän taltioi 1960-luvun loppupuolella kelanauhoille, jotka Tarja Lappalainen sai muistitikulle tallennettuna Perksalon tyttärentyttäreiltä Katri Jaurolta käyttöönsä.

Nauhoilla Perksalo kertoo myös pohjoisen alueen taisteluista, joista saa tarkan ja kattavan kuvan suomalaisten kamppailuista venäläisiä vastaan.

Perksalon komentamilla joukoilla oli keskeinen merkitys siihen, ettei vihollinen päässyt tekemään läpimurtoa ja etenemään Ruotsin rajalle. Perksalon alaisuudessa taisteli myös Aaro Eloranta Heinolassa perustetun kenttätäydennysprikaatin konekiväärikomppanian päällikkönä (VIII/KT-Pr.). Aaron ja hänen rykmenttinsä taisteluja

valottaa osaltaan Aaro Elorannan poika, tutkija Anssi Eloranta.

Yksi kertojista on sotaveteraani Eero Blåfield, joka kävi hurjia taisteluita Kiskis-kukkulalla ja jonka luodeista moni venäläinen jäi Uhtuan maastoon.

Kirjassa kerrotaan myös Martti Ylilammesta, kuinka hänen jalkansa leikkautui irti suurhyökkäyksen alkaessa Karjalan kannaksella 1944 ja kuinka hän selvisi mahdottomalta näyttäneestä tilanteesta.

Mistä oli kyse, kun viholliskonetta ohjasi itse kuolema – kuin Ilmestyskirjan Hallava Hevonen? Oiva ”Oippa” Tuominen, hävittäjälentäjä ja Mannerheim-ristin ritari kertoo shokeeraavasta taistelukokemuksestaan yläilmoissa.

Talvi- ja jatkosodassa niin tataarit kuin romanit taistelivat valtaväestön rinnalla. Ensimmäistä kertaa romanisotilaista kerrotaan sotakirjan sivuilla. Yksi romanisotilaista on Johan Viktor ”Viki” Hedman, joka taisteli talvisodassa Ilomantsissa, Luklajoella ja Aittojoella. Jatkosodan lopussa hän joutui esimerkiksi Talin ankaariin taisteluihin.

Sota-Jannesta puolestaan sanottiin, että hän oli rykmentin paras hevosemies. Entä miksi Viljo Mäntyrantaa oltiin kuljettamassa teloituskompanian eteen ja kuinka hänen kävi? Kirjassa kerrotaan myös Viljon veljestä Tenho Mäntyniemestä, hänen sotatiestään ja siitä, kuinka hänen koulunsa loppui kuin seinään – miksi?

Kirjassa kerrotaan myös Misissä, Lapissa sijainneesta saksalaisten asevarikko Moritzista. Samoin nuoren Hannes Viirin evakkomatkasta Ruotsiin, kun Lappia ryhdyttiin evakuoimaan saksalaisten ryhtyessä vetäytymään ja heidän pyrkiessään kohti pohjoista ja Norjaa samalla Lappia polttaen.

Samoin esiin nostatetaan sotalapsien kohtalo Marja Salomaan kautta: hän joutui Ruotsiin viisivuotiaana kaksossisarensa Ritvan kanssa. Marjalle kävi hyvin, mutta Ritva joutui kärsimään kovia. Ruotsin muistot kulkivat hänen elämässään traumaattisella tavalla ja johdattivat hänet ennenaikaiseen hautaan.

Kirjassa on useita ainutlaatuisia sotatarinoita veteraanien ja heidän omaistensa sekä asiantuntijoiden kertomana Suomen talvi- ja

jatkosodan ankarista taisteluista, unohtamatta Lapin sodan rintamia. Tarinoita valottaa ainutlaatuinen ja harvinainen kuva-aineisto.

Lämmin kiitos kaikille hanketta tukeneille säätiöille ja rahastoille. Näitä ovat olleet

Maanpuolustuksen kannatussäätiö, Jääkärisäätiö, Vapaussodan Invalidien Muistosäätiö, Kaatuneiden Muistosäätiö, Riihi säätiö ja Kansan Sivistysrahasto sekä Puolustusvoimien Tukisäätiö.

Lähteissä mainitaan kirjaan haastatellut henkilöt sekä henkilöt, jotka ovat lähettäneet kuva-aineistoa ja muuta materiaalia. Kiitos myös heille!

Kirja on oma itsenäinen teoksensa, ja samalla jatkoa FM, toimittaja Tarja Lappalaisen teoksille *Se oli yhtä tulihelvettä – talvi ja jatkosodan kasvot* (2016) ja *Raatteen tien jäisestä helvetistä Talin-Ihantalan tulimyrskyyn* (2020).

Summankylän lohkolla olleita JR 7:n miehiä, 9. komppanian taistelijoita.
Takana edessä toinen vasemmalta komppanianpäällikkö Carl Nyberg. Hän
kaatui 5.2.1940.

1

TALVISODAN SUMMASSA RIEHUI HELVETTI

Summan taistelut käytiin Karjalan kannaksella Kuolemajärven kunnan alueella Summankylän tuntumassa. Summankylä oli tuiki tavallinen kannakselainen maaseutuyhteisö vain reilun 30 kilometrin päässä Viipurista, ja Kuolemajärven pohjoislaidalla sijaitsi kuusikymmentä maalaistaloa.

Summan taistelut käynnistyivät sunnuntaina 17. joulukuuta 1939, jolloin neuvostoarmeija aloitti läpimurtoon pyrkineen hyökkäyksen suomalaisten pääpuolustuslinjaa vastaan. Summan taistelun tärkein tavoite oli estää Neuvostoliiton joukkojen eteneminen Viipuriin.

– Taistelut eivät tulleet suomalaisille yllätyksenä. Summa oli suomalaisten Karjalan kannaksen halki kulkeneen pääpuolustuslinjan eli Mannerheim-linjan keskeisin kohta, joka sijaitsi Leningradin ja Viipurin välisen maantiereitin puolivälissä. Oli selvää, että mikä tahansa neuvostoarmeijan hyökkäys Viipurin ja lopulta Helsingin suuntaan kulkisi tätä kautta, toteaa dosentti Jussi Jalonen. Hän on tutkinut laajasti aihetta ja kirjoittanut tutkimustensa pohjalta kirjan *Summan tarina*.

Summan osuus pääpuolustuslinjasta oli vahvimmin linnoitettu, ja tällä rintamaosuudella sijaitsivat suomalaisten moderneimmat ja lujimmat bunkkerit.

Taisteluja vajaalla kalustolla

Neuvostojoukot hyökkäsivät joulukuun taistelussa panssari-vaunuilla, jotka olivat silloin enimmäkseen vielä varsin nykyaikaisia keskiraskaita T-28-tankkeja ja kevyitä BT-7-tankkeja.

Suomalaisista linnoituksista ammuttu konekiväärituli onnistui nautitsemaan neuvostoliittolaisen jalkaväen paikoilleen, jolloin panssarivaunut päätyivät etenemään pääpuolustuslinjaa vastaan vailla jalkaväen suojaa.

– Tällöin ne altistuivat suomalaisten lähitorjunnalle. Suomalaisilla oli pääpuolustuslinjalla muutamia ruotsalaisvalmisteisia Boforsin panssarintorjuntatykkejä, mutta huomattava osa vihollis-

Suomalaisten valtaama venäläisten hyökkäysvaunu Summassa 1939.

panssareista tuhottiin kasapanoksilla. Myös polttopulloja käytettiin. Kenttätykistö, kenttäkanuunat ja haupitsit tuhosivat myös osan neuvostopanssareista, Jalonen kertoo.

Suomen ilmavoimat eivät osallistuneet taisteluun. Joulukuussa 1939 ne vähäiset hävittäjät, kaksi laivuetta, oli keskitetty täysin neuvostoliittolaisten pommikoneiden torjuntaan. Länsiliittoutuneilta ja Yhdysvalloilta saatuja uudempia hävittäjiä ei vielä ollut, joten modernein suomalaisten käytössä ollut hävittäjä oli alan komaalainen Fokker D.XXI. Uudempia ruotsalaisvalmisteisia Boforsin 37-millisiä panssarintorjuntatykkejä oli suomalaisilla käytössä koko Karjalan kannaksella vähän vaille sata. Jokainen niistä oli kullannarvoinen.

Pääpuolustuslinjalle ei ollut kyetty rakentamaan suojia panssarintorjuntatykeille, joten tykkimiehet joutuivat toimimaan alttiina vihollisen tulelle. Suomalaiset menettivät kohtuuttoman määrän panssarintorjuntatykkejä sodan aikana, sadasta tykistä kuusi-kymmentä. Panssarivaunuja suomalaisilla ei ollut.

Joulukuun 17. päivä neuvostojoukot suuntasivat tykkinsä kohti Summaa. Varsinaissuomalaisen jalkaväkirykmentti 13:n 1. komppanian sotapäiväkirjassa tykkitulta kuvailtiin seuraavasti: "Ammuksia tuli aivan satamalla, ja ne räjähtelivät ympärillämme joka puolella muuttaen valkoiset lumihanget aivan mustiksi ja raivaten maahan suuren ammuskuopan toisensa viereen. Emme tähän asti ennen olleet saaneet vielä sellaista keskitystä."

Taistelujen jatkuessa keskiviikkona 20. joulukuuta vihollisen raskas tykistö murjoi suomalaisten asemia jälleen pahasti. Se oli erityisen rankka päivä hämäläiselle jalkaväkirykmentti viidennelletoista, sen 5. komppanialle. Sen komentokorsu sai täysosuman. Yhdeksäntoista miestä kuoli yhdessä hetkessä.

– Mainittu viides komppania oli koottu Kalvolasta, ja silloin tuhoutuneelle komentokorsulle tilapäiseksi hautamerkiksi pystytetty koivuristi on nykyisin Kalvolan sankarihauta-alueella kuparisessa säilytyskotelossa näytteillä alkuperäisenä sodanajan muistomerkkinä, Jalonen kertoo.

Summa kesti. Viisi päivää jatkuneiden kovien taistelujen seurauksena venäläiset joutuivat lopulta luopumaan hyökkäyksestä. Hetken ajan, 20. joulukuuta, oli näyttänyt siltä, että taistelu oli vaakalaudalla, mutta siinä vaiheessa neuvostojoukkojen hyökkäysvoimaa oli jo saatu kulutettua siinä määrin, että vihollisen oli pakko vetäytyä ja alkaa suunnitella uutta yritystä.

Etenkin neuvostojoukkojen upseerimenetykset olivat hälyttävän suuret, sillä korkea-arvoisetkin upseerit olivat pyrkineet johtamaan joukkoja edestä esimerkiksi näyttäen ja maksaneet siitä kovan hinnan. Summan puolustajat olivat pysäyttäneet teknisesti ja lukumääräisesti ylivoimaisen vihollisarmeijan.

Joulukuun 21. päivänä viimeiset suomalaisten aseisiin tunkeutuneista vihollissotilaista tuhottiin, ja neuvostojoukot joutuivat vetäytymään Suomen pääpuolustuslinjalta.

– Torjuntavoittoa seurasi suomalaisten päätös käynnistää vastahyökkäys heti 23. joulukuuta. Se osoittautui epäonniseksi ja tuhoisaksi. Kaatuneiden ja haavoittuneiden määrässä 23. päivä oli yksi talvisodan verisimmistä ja jäi toiseksi vain helmikuun koville taisteluille Summassa.

Jalosen mukaan vastahyökkäys epäonnistui yksinkertaisesta syystä: suomalaisilla ei ollut mitään kokemusta kokonaisen armeijakunnan hyökkäyksen järjestelyistä. Hyökkäyksessä tykistövalmistelu jäi suorittamatta, jalkaväki ja panssarintorjuntatykit etenivät väkisinkin eri tahtia, ja eteen kiiruhtanut jalkaväki juuttui verisiin lähitaisteluihin vihollisjoukkojen kanssa, joilla oli nyt puolustusetu.

– Lisäksi vastahyökkäykseen liittyi murheellisia sattumuksia: esimerkiksi suomalaisten kranaatinheitinten tulituki jäi toteutumatta, koska kranaatteihin oli hitsattu verstaalla vahingossa liian suuret siivekkeet, eivätkä ne mahtuneet putkiin. Taisteluissa kärsittiin kovat tappiot, Jalonen kertoo.

Vastahyökkäys oli ollut II armeijakunnan komentajan Harald Öhquistin ajatus. Siihen osallistui mainitun 5. divisioonan ohella 6. divisioonana, ylipäällikön reservi Summan alueella. Tähän kuuluivat jalkaväkirykmentit 17, 18 ja 22. Jalkaväkirykmentit oli koottu Pirkka-

Hämeen, Satakunnan ja ruotsinkielisen Pohjanmaan alueelta, tässä järjestyksessä.

– Hyökkäys toteutettiin jäätyneen Summajoen yli, ja se epäonnistui heti samana päivänä. Myöhemmin nämä rykmentit saivat uudet numerot 7, 8 ja 9, ja samalla 6. divisioonaa muuttui järjestysnumeroltaan 3. divisioonaksi. Nämä vastahyökkäykseen osallistuneet rykmentit ottivat vuodenvaihteessa vastuun Summan rintaman puolustuksesta ja taistelivat helmikuussa Neuvostoliiton uutta suurhyökkäystä vastaan.

Summan helmikuun 1940 taistelut

Venäläisten toinen suurhyökkäys Summassa suomalaisten pääpuolustuslinjaa vastaan alkoi 1. helmikuuta 1940. Pääpuolustuslinja kulki Karjalan kannaksen halki. Sen tärkein lenkki sijaitsi Summan kylän maastossa Länsi-Kannaksella, sillä sieltä kulki suurin reitti Viipuriin ja edelleen syvemmälle Suomeen.

Puna-armeija oli tehnyt Summan lohkolla tammikuusta asti jatkuvia tunnustelevia iskuja, ja ne olivat koko ajan vahvistumassa.

Kannaksen armeijan komentaja jääkärikenraaliluutnantti Hugo Österman oli tehnyt Summaan rintamakäynnin 27. tammikuuta ja vakuuttanut vihollisen suurhyökkäyksen vääjäämättömyydestä.

Syy puna-armeijan uudelle hyökkäykselle Summaan oli sama kuin joulukuussa. Suomen pääpuolustuslinja tuli murtaa, avata reitti hyökkäyksen jatkamiselle Viipuriin ja pakottaa Suomi hyväksymään Stalinin sanelemat rauhanehdot.

– Tässä vaiheessa Neuvostoliitolla alkoi olla jo kiire, sillä tammikuusta alkaen länsiliittoutuneet olivat neuvotelleet avustusretkikunnan lähettämisestä Suomen tueksi. Vaikka liittoutuneiden sitoutumisesta tähän ei ollut varmuutta, Josif Stalinilla oli kiire saavuttaa voitto Kannaksella.

Stalin hoputti ja painosti puna-armeijaa. Suomalaiset tähtäsivät puolestaan pääpuolustuslinjan hallussa pitämiseen hinnalla millä hyvänsä.

Suomalaisia torjumassa venäläisten hyökkäystä helmikuussa 1940

– Se oli tavoite, johon panostettiin tosissaan. Venäläiset kävivät puolestaan Summassa kilpajuoksua aikaa vastaan. Pääpuolustuslinja oli pakko saada murrettua, koska edessä hämötti riski länsivaltain väliintulosta, Jalonen kertoo.

Vihollisen tykistötuli oli jo tammikuusta alkaen jatkuvaa ja päivittäistä Summan rintamalla. Vaikka monena päivänä puolet neuvostotykistön kranaateista oli suutareita, jatkuvalla keskityksellä oli vaikutuksensa suomalaisiin. Sen lisäksi venäläiset kohdistivat ajoittaisia ilmapommituksia rintaman taakse.

Ainutlaatuisia sotatarinoita Suomen talvi- ja jatkosodan ankarista taisteluista veteraanien kertomana.

Jatkosodassa käytiin hurjia taisteluja Kiskis-kukkulan herruudesta. Yksi kirjan kertojista on Eero Blåfield, jonka luodeista moni venäläinen jäi Uhtuan maastoon.

Martti Ylilammen jalka leikkautui irti suurhyökkäyksen alkaessa Karjalan kannaksella 1944. Kirja kertoo, kuinka hän selvisi mahdottomalta näyttäneestä tilanteesta.

Entä miten kävi Antolle, Martin kaverille, kun hän lensi talvisodassa monta metriä pommitusten paineallostalla Summan helvetillisissä ja verisissä taisteluissa?

Sallassa talvisodan alussa rajan yli rynnisti 18 000 vihollissotilasta. Heitä vastassa oli ainoastaan 1 100 suomalaista. Lähitaisteluja käytiin kaamoksessa jopa lapinleukulla.

Mistä oli kyse, kun viholliskonetta ohjasi itse kuolema – kuin Ilmestyskirjan hallava hevonen. Hävittäjälentäjä ja Mannerheim-ristin ritari Oiva ”Oippa” Tuominen kertoo shokeeraavasta taistelukokemuksestaan yläilmoissa.

Talvi- ja jatkosodassa romanit ja tataarit taistelivat valtaväestön rinnalla. Ensimmäistä kertaa kerrotaan heidän taisteluistaan ja selviytymisestään sodassa.

FM **Tarja Lappalainen** on toimittaja ja tietokirjailija. Hän on kirjoittanut menestyksekkäät sotakirjat *Se oli yhtä tulihelvettiä, Raatteen tien jäisestä helvetistä Talin-Ihantalan tulimyrskyyn* ja *”Ottakaa ryssiltä aseet” – Kenraali Uno Fagernäsin sodat*.

KL 92.73

ISBN 978-952-850-641-6

DOCENDO